ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Μνημόνιο, κυβερνητισμός, κεντρώα κατάληξη: Η πορεία του ΣΥΡΙΖΑ στον εκφυλισμό

Μπάμπης Συριόπουλος

Κόμβος στην κατάληξη του ΣΥΡΙΖΑ ήταν η αποδοχή των μνημονίων. Ενώ αρχικά η κυβερνητική πρότασή του εξέφραζε στρεβλά στόχους του κινήματος και ριζοσπαστικές απαιτήσεις, η κυβέρνηση σαν αυτοσκοπός στη συνέχεια, η εξαρχής υποτίμηση κάθε στρατηγικού στόχου και θεωρίας στο όνομα των άμεσων λύσεων, η πορεία προς το κέντρο και η επιδίωξη εκλογικών ποσοστών με κάθε τρόπο οδήγησαν στο γνωστό αποτέλεσμα.

Το ακραίο «κέντρο» της αστικής πολιτικής

Η τωρινή κατάληξη του ΣΥΡΙΖΑ με την προεδρία Κασσελάκη και την μετεξέλιξή του σε κεντρώο αστικοφιλελεύθερο κόμμα, δείχνει πρώτα απ’ όλα την ανελαστικότητα και τα ασφυκτικά όρια της διαχείρισης του σύγχρονου ολοκληρωτικού καπιταλισμού. Σε μία προηγούμενη φάση, κάτω από πίεση ήταν ανεκτές κάποιες κρατικοποιήσεις (πάντα εντός ορίων), προοδευτική φορολογία του κεφαλαίου και των κερδών και κοινωνικά αγαθά και υπηρεσίας σχετικά φθηνά ή δωρεάν. Αυτή η εποχή καλλιεργούσε προσδοκίες για -πραγματικές ή φανταστικές- δυνατότητες μιας διαφορετικής διαχείρισης, επέτρεπε

διαφορετικές και συχνά αντικρουόμενες πολιτικές καθώς και μαζικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα ή σοσιαλδημοκρατικοποιημένα ΚΚ (Ιταλία, Γαλλία) που να διεκδικούν κυβερνητικό ρόλο εκφράζοντας εργατικές ανάγκες και αιτήματα.

Σήμερα, με ηττημένο κομμουνιστικό κίνημα, χωρίς επαναστατική απειλή και δεδομένης της πολύπλευρης καπιταλιστικής κρίσης -την εποχή του TINA- τέτοιες εκδοχές αστικής διαχείρισης αποκλείονται και η αστική πολιτική συνωθείται στο κέντρο, ένα ακραία αντιδραστικό κέντρο βέβαια. Τα παλιά εργατικά κόμματα με κυβερνητικές φιλοδοξίες αποβάλλουν οτιδήποτε θυμίζει τα συλλογικά συμφέροντα της εργατικής τάξης και την ταξική πάλη, οτιδήποτε μπορεί να καλλιεργήσει ριζοσπαστικές προσδοκίες. Πρωτοπόρο ήταν το ΚΚ Ιταλίας, με τον μετασχηματισμό του σε Δημοκρατικό Κόμμα όπως και το «Νέο» Εργατικό Κόμμα της Βρετανίας του Μπλερ. Η αστική πολιτική συνωθείται στο κέντρο, συχνά με δύο εκδοχές: Τη δεξιά εκδοχή και την κεντροαριστερή με περισσότερη κοινωνική ευαισθησία για τις «ευάλωτες κοινωνικές ομάδες» κ.λπ. Ακόμα και η κυβερνώσα ακροδεξιά (Μελόνι) μπορεί να λειτουργεί σαν ακροδεξιά πτέρυγα του «κέντρου» με την Άννα Διαμαντοπούλου (ΠΑΣΟΚ) να εύχεται «να μην γίνει δια της βίας η Ευρώπη σκουρόχρωμη».

Όταν η ιδεολογία γίνεται «τοματοπελτές»

Το ζήτημα δεν είναι μόνο τα σχέδια των αστικών επιτελείων, ούτε τα όρια που βάζει το κεφάλαιο στην πολιτική με τον προσδιορισμό από πλευράς του εφικτού και του ανέφικτου. Το ζήτημα είναι το πώς πετυχαίνουν κι αυτό γίνεται μόνο όταν η αστική πολιτική και ιδεολογία διαδίδεται, εισχωρεί και κυριαρχεί στην εργαζόμενη πλειονότητα, στα κόμματα, στις οργανώσεις της και στο κίνημά της. Στην περίπτωση της ταχύτατης μετάλλαξης και εκφυλισμού του ΣΥΡΙΖΑ το θέμα δεν είναι κυρίως ο τρόπος, η μεθόδευση και οι σχεδιασμοί που οδήγησαν στο τελευταίο στάδιο της μετάλλαξης και εκφυλισμού του, αλλά το πώς αυτό έγινε κατορθωτό.

Δε θα πρωτοτυπήσουμε τονίζοντας τον κομβικό ρόλο της μνημονιακής στροφής του ΣΥΡΙΖΑ τον Ιούλιο του 2015. Ωστόσο ένα τέτοιο γεγονός δεν μπορεί απλά να ξορκίζεται σαν «προδοσία» αλλά να εξηγείται και να παίρνει τη θέση του μαζί με όλα όσα το προετοίμασαν και ακολούθησαν, σαν σταθμός στη σημερινή κατάληξη. Αν ο Σ. Κασσελάκης χαρακτηρίζει «πολιτική του Pummaro» και «τεράστια κείμενα γεμάτα αόριστες σάλτσες» την εσωκομματική κριτική που του γίνεται, πατάει πάνω στην αποϊδεολογικοποίηση που χαρακτήριζε τον ΣΥΡΙΖΑ ακόμα και πριν τη μνημονιακή στροφή του. Η αλλεργία στην εξήγηση της μνημονιακής επίθεσης μετά το 2010, των κοινωνικών δυνάμεων που τη στήριζαν, της καπιταλιστικής κρίσης, του ρόλου της ΕΕ και του κεφαλαίου, η εστίαση στην

«Τρόικα», στη Γερμανία και τους κακούς Μέρκελ και Σόιμπλε έδειχναν το δρόμο της τάχα άμεσης και γρήγορης απάντησης της κυβερνητικής λύσης, της αναίρεσης των μνημονίων «μ' ένα νόμο κι ένα άρθρο», μιας λύσης χωρίς στρατηγικό βάθος, χωρίς ρήξη, χωρίς συνολική σύγκρουση, χωρίς άλλο επίπεδο στην εργατική πάλη και στο λαϊκό κίνημα. Είναι πάγιο στοιχείο του κυβερνητικού ρεφορμισμού η απαξίωση της θεωρίας, η απώθηση του στρατηγικού και καθολικού προς όφελος του επείγοντος και διαχειριστικού. Οποιαδήποτε συνολική θεώρηση και ανάλυση, οποιοσδήποτε μακροπρόθεσμος στόχος χαρακτηριζόταν «ιδεολογία» με την περιφρονητική σημασία της λέξης, δηλαδή άχρηστη πολυτέλεια. Η ιδεολογία σαν σάλτσα Pummaro ήταν εκεί από τότε.

Η επείγουσα απάντηση αντί της άχρηστης ιδεολογίας ήταν η αριστερή κυβέρνηση. Εδώ χρειάζονται κάποιες διευκρινίσεις. Ο κυβερνητισμός ήταν παρών στο εργατικό κίνημα από τον Λουί Μπλαν στη Γαλλία το 1848, κυριάρχησε στη σοσιαλδημοκρατία και σταδιακά και στα ΚΚ, ιδίως μεταπολεμικά. Ωστόσο συμβιβαζόταν με την οργάνωση της εργατικής τάξης, με τις σοσιαλιστικές επαγγελίες, εξέφραζε ριζοσπαστικές εργατικές διεκδικήσεις και μεταρρυθμίσεις. Επιδίωκε διακηρυκτικά ριζικές, ακόμα και σοσιαλιστικές αλλαγές μέσω του κοινοβουλευτικού συνταγματικού δρόμου. Τηρουμένων των αναλογιών ο στόχος της αριστερής κυβέρνησης από το ΣΥΡΙΖΑ το 2012 βασιζόταν στο τεράστιο λαϊκό κίνημα κατά των μνημονίων, ενσωμάτωνε στρεβλά λαϊκές προσδοκίες για ριζική αλλαγή της κατάστασης. Ο ΣΥΡΙΖΑ του Ν. Κωνσταντόπουλου το 2004 έπαιρνε 3,26%, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ από το 2010 που διακήρυσσε «καμιά θυσία για το ευρώ» ανέβασε τα ποσοστά του, με τη βοήθεια βέβαια του ΚΚΕ, καθώς η Α. Παπαρήγα δήλωνε τότε ότι «λύση έξω από το ευρώ και δραχμή στις παρούσες συνθήκες είναι καταστροφική».

Στην πορεία, μετά τον Ιούλιο του 2015 η κυβέρνηση από μέσο για τη «ρεαλιστική» ικανοποίηση των διεκδικήσεων του κινήματος έγινε αυτοσκοπός. Ο ΣΥΡΙΖΑ έμαθε ένα μεγάλο κομμάτι του κόσμου της αριστεράς ότι η πολιτική δεν έχει νόημα αν δεν έχει μία άμεση κυβερνητική πρόταση. Από την «αριστερά στην κυβέρνηση» περάσαμε στην «κυβερνώσα αριστερά». Η κυβερνώσα αριστερά όμως που ούτε θέλει ούτε μπορεί να βασίζεται σε ένα δυναμικό λαϊκό κίνημα, ούτε να εκφράζει ριζοσπαστικές διεκδικήσεις, καθώς αυτές απαιτούν σύγκρουση με κεφάλαιο και τις κόκκινες γραμμές του. Μπορεί να είναι μόνο «κεντρώα», να έχει την αποδοχή ή την ανοχή της αστικής τάξης, να στριμώχνεται κι αυτή στο κέντρο της αστικής πολιτικής.

Η εκφυλιστική μετατροπή του ΣΥΡΙΖΑ σε Δημοκρατικό Κόμμα των ΗΠΑ πατάει πάνω στη κυβερνητική στροφή προς το κέντρο που κανείς δεν την αμφισβητεί. Ο Ε. Τσακαλώτος είναι υπέρ της συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ (συνέντευξη στο Attica 13/11) δηλώνοντας ταυτόχρονα

ότι «δεν υπάρχει πολιτική χωρίς ιδεολογία». Η κυβερνητική συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ όμως είναι κεντρώα πολιτική με βασική ιδεολογία το ΤΙΝΑ. Ο Σ. Κούλογλου, πρόσφατα αποχωρήσας από τον ΣΥΡΙΖΑ ευρωβουλευτής, επίσης μίλησε για ένα «αριστερό κόμμα, αριστερότερα του ΠΑΣΟΚ, που θα μπορούσε στο μέλλον να συνεργαστεί με σοσιαλιστές για να σχηματίσει κυβέρνηση» (δηλώσεις στο Euractiv). Δέσμια του κεντρώου κυβερνητισμού η «Ομπρέλα» στο κείμενο των 45 μελών της ΚΕ δεν κάνει καμία αυτοκριτική για τα κυβερνητικά πεπραγμένα του ΣΥΡΙΖΑ, ούτε για την αντιπολιτευτική περίοδο 2019-2023. Κι όμως, πόσο απέχει ο προεκλογικός ανταγωνισμός του ΣΥΡΙΖΑ με τη ΝΔ για το ποιο κόμμα είναι πιο φιλικό με τους επενδυτές από τη δήλωση Κασσελάκη για το κεφάλαιο «ως ένα εργαλείο για την ευημερία»; Ενοχλεί τους 45 ο όρος «πατριωτική αριστερά». Όντως αυτός ο όρος στην Ελλάδα του 2023 και όχι του 1940 δεν μπορεί να σημαίνει παρά την ταξική συνεργασία με την αστική τάξη στα «εθνικά θέματα», δηλαδή στον ανταγωνισμό με τις γειτονικές αστικές τάξεις. Στο προεκλογικό πρόγραμμα του 2023 ο ΣΥΡΙΖΑ αυτοχαρακτηρίζεται «ως δύναμη πατριωτισμού και διεθνισμού» και διεκδικεί «τη σταδιακή επέκταση σε κάθε τμήμα της Ανατολικής Μεσογείου των χωρικών υδάτων της Ελλάδας σε 12 ν.μ.». Εννοείται βέβαια μια τέτοια «πατριωτική» πολιτική προϋποθέτει την «προώθηση των στρατηγικών σχέσεων με ΗΠΑ, Γαλλία, Γερμανία και Ιταλία […] με διεκδίκηση απτής στήριξης στην κυριαρχία και τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας και πίεσής τους στην Τουρκία…» (προεκλ. πρόγραμμα). Τι παραπάνω είπε ο Κάσσελάκης;

> Η κυβερνώσα αριστερά παράγει μαζικά ψηφοφόρους με ελάχιστες προσδοκίες και μετά καμώνεται πως δεν μπορεί να κάνει τίποτα άλλο από το να τους εκφράσει έτσι όπως τους έφτιαξε

Ο στόχος της κυβερνητικής εξουσίας πάση θυσία απορροφάει την αριστερά στο αστικοφιλελεύθερο κέντρο και από άλλο δρόμο. Η επιδίωξη μεγάλων ποσοστών, η προσέλκυση απλά ψηφοφόρων και όχι η έκφραση αγώνων και ελπίδων, και μάλιστα ψηφοφόρων απελπισμένων, απογοητευμένων, ψηφοφόρων που έχουν αποδεχτεί ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος εκτός του καπιταλιστικού μονόδρομου, που λένε «και μη χειρότερα». Η κυβερνώσα αριστερά παράγει μαζικά τέτοιους εξατομικευμένους ψηφοφόρους με ελάχιστες ως και μηδενικές προσδοκίες και μετά καμώνεται πως δεν μπορεί να κάνει τίποτα άλλο από το να τους εκφράσει έτσι όπως τους έφτιαξε. Η υποταγή στην αστική πολιτική δικαιολογείται στο όνομα της λαϊκής «σιωπηλής» πλειοψηφίας. Η προσέλκυση τέτοιων ψηφοφόρων δεν οδηγεί πουθενά αλλού εκτός από το κέντρο. Έχουν ξεχάσει βέβαια ότι δουλειά της αριστεράς δεν είναι να εκφράζει τις τάσεις παραίτησης και υποταγής μέσα στην

εργατική τάξη, την πανταχού παρούσα κυρίαρχη ιδεολογία, αυτή της κυρίαρχης τάξης ιδίως στις μέρες μας. Το ζήτημα είναι να αλλάξουμε τον κόσμο, όχι να τον «δημοσκοπήσουμε».

Οι σκοποί και το μέσο για την αριστερά

Η πολιτική του κόμματος και η οργάνωσή του

Στο κείμενο των 45 αποχωρησάντων της ΚΕ η κριτική εστιάζεται στο «νέο κόμμα» του Κασσελάκη. Το δημοψήφισμα για την αποπομπή των τεσσάρων στελεχών χαρακτηρίζεται «βοναπαρτικό και ασφαλώς βαθιά αντιδημοκρατικό», μια «πρακτική του τραμπισμού». Υπογραμμίζουν τη «νέα αυταρχική "κουλτούρα"» στον ΣΥΡΙΖΑ, την αξίωση του νέου προέδρου να είναι «απόλυτος ηγεμόνας» και «ως αδιαμεσολάβητος» να καταργεί όργανα και διαδικασίες.

Το ζήτημα του κόμματος για την αριστερά είναι κεντρικό ζήτημα. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι η πρώτη διάσπαση μεταξύ μπολσεβίκων και μενσεβίκων στις αρχές του 20ου αιώνα έγινε για την έννοια του μέλους του κόμματος. Το κόμμα για τους κομμουνιστές είναι «μόνο» ένα μέσο για την πραγμάτωση των σκοπών της κατάργησης της εκμετάλλευσης, αλλά είναι ένα αναγκαίο μέσο στο οποίο πρέπει να εκφράζονται αυτοί οι σκοποί.

Ένα επαναστατικό κόμμα απαιτεί από τα μέλη του να έχουν γνώση και άποψη, να πρωτοπορούν στους κοινωνικούς αγώνες, συνειδητή πειθαρχία στις συλλογικές αποφάσεις, διάθεση προσφοράς και προσωπικών θυσιών. Κάποια από αυτά τα χαρακτηριστικά υπήρχαν στα κόμματα του κομμουνιστικού ρεφορμισμού, ακόμα και στα εργατικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα της προηγούμενης φάσης.

Ένα κόμμα της κυβερνώσας αριστεράς που περιδινίζεται γύρω από το φιλελεύθερο κέντρο τι μέλη και οργάνωση μπορεί να έχει; Η συλλογικότητα, η προσφορά και η στράτευση, αναγκαία για τη σύγκρουση με το κεφάλαιο, το αστικό κράτος και τους μηχανισμούς του δεν χρειάζονται πια. Η γνώση, η θεωρία και η άποψη, αναγκαία για να «αλλάξουν τον κόσμο», είναι περιττές «σάλτσες». Τα μέλη του αποκτούν κι αυτά τα χαρακτηριστικά των «ψηφοφόρων», χωρίς απαιτήσεις άλλες από το να ψηφίζουν τον αρχηγό που υπόσχεται γρήγορη πρόσβαση στην κυβερνητική εξουσία.

Επαναστατικός δρόμος, όχι κοινοβουλευτική ενσωμάτωση

Ήταν νομοτελειακό τα πράγματα στον ΣΥΡΙΖΑ να καταλήξουν έτσι ακριβώς; Όχι. Αντί του «αριστερού επιχειρηματία» που δηλώνει ανενδοίαστα συνεργασία με το κεφάλαιο, θα

μπορούσε να βρίσκεται στην προεδρία η Ε. Αχτσιόγλου «νέα χειραφετημένη γυναίκα, επιστήμονας, μητέρα» κατά Μαραντζίδη. Η πορεία προς το κέντρο μπορεί να ήταν λιγότερο κραυγαλέα και πιο αργόσυρτη ωστόσο ήταν προδιαγεγραμμένη, εξάλλου είχε ξεκινήσει πολύ νωρίτερα. Η ηγετική αλαζονεία συνδυασμένη με αφόρητο λάιφ στάιλ μπορεί να ήταν πιο μετρημένη, αλλά η αδιαμεσολάβητη σχέση με τα μέλη των 2 ευρώ ήταν δεδομένη.

Η σημερινή κατάληξη μπορεί να αποτελέσει αφορμή για τους αριστερούς που παρέμεναν ή παραμένουν ακόμα στο ΣΥΡΙΖΑ για να αναιρέσουν με τη στάση τους τα αίτια της κατρακύλας, τον κυβερνητισμό, την υπόκλιση στην αστική πολιτική και την πορεία προς το κέντρο, αφορμή για να γυρίσουν την πλάτη στην κυβερνώσα αριστερά σε όλες της τις εκδοχές παλιές και νέες. Αντί για τη νοσταλγία για επιστροφή σε μια πρότερη κατάσταση, είναι αναγκαία η υπενθύμιση ότι αριστερή πολιτική και πρόταση εξουσίας δεν ταυτίζεται καθόλου με μια άμεση κυβερνητική πρόταση εντός πλαισίου. Η αριστερά έβαλε τη σφραγίδα της στην ιστορία με τους αγώνες, τις εξεγέρσεις και τις επαναστάσεις.

Η επαναστατική θεωρία, η κομμουνιστική στρατηγική και η ανάλυση της καπιταλιστικής πραγματικότητας δεν είναι «σάλτσες» που τάχα απομακρύνουν τις άμεσες απαντήσεις, ούτε επαγγελίες για το σοσιαλιστικό παράδεισο στο επέκεινα και την επανάσταση που θα προκύψει «αντικειμενικά», αλλά αναγκαία όπλα στον καθημερινό αγώνα ενάντια στον βάρβαρο καπιταλισμό της εποχής μας. Υπάρχει άλλος δρόμος.

Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Πριν (18.11.23)

Πηγή: ΠΡΙΝ